

VÁRADY TIBOR

NEM ADOTTSÁG, FELADAT IS

Ifj. Korhecz Tamás: *Otthonteremtőben a szülőföldön*. Fórum Könyvkiadó, Újvidék, 2009, 164 oldal

Kisebbségi helyzetben a fennmaradás nem automatizmus kérdése. Nem erre vezetnek az erővonalak. Egy mellőzés a polgárok többségét nem a cselekvésre, hanem a feledésre sarkallja. Ha Újvidéken nem lenne magyarul is kiírva a szerb szöveg mellett, hogy „Tartományi Végrehajtó Tanács”, az a legtöbb embert nem zavarná (mert Újvidéken a legtöbb ember nem magyar). Tanácsatlanságot sem hozna, az emberek továbbra is tudnák, mi van ott, nem veszne el az épület identitása – csak a magyar nyelv egyenrangúsága csorbulna. A mi közösségi jogaink nem adottságként, hanem *feladat*ként lettek tételezve.

Emlékszem, hogy Hollandiában egyszer meghökkentett egy tengerparti hotelben, hogy a homokstrandon egy markoló mozog le-fel a tenger mentén. Ez azért volt meglepő, mert nem kötődött semmiféle építkezéshez. Csak a homokstrand volt és a markoló. A hotelben megmagyarázták, hogy a markolóra azért van szükség, hogy visszahordja a partra azt a homokot, amit a tenger előző éjjel elsodort. Egyébként nem maradna meg a homokstrand. De mivel rendszeresen visszahordják a homokot, megmarad. Ez így van valahogy a kisebbségi identitással is, mely nemcsak adottság, hanem feladat is. Elsodródik, ha ezt a feladatot nem értjük és nem vállaljuk. Ebben a szöveggörnyezetben nyer értelmet Korhecz Tamás könyvének címe: *Otthonteremtőben a szülőföldön*. Bár a szülőföldünkön vagyunk, az otthon nem egyszerűen adottság, hanem feladat is. Az otthont nemcsak az teszi otthonná, hogy ott a saját falaink közt vagyunk a saját családukkal, hanem az is, hogy ott a saját nyelvünkön beszélünk, és a saját kultúránkat gyakorolhatjuk. Ezt az otthont a kisebbségi létben napról napra teremteni kell, újra meg újra visszahozva és megvédve önazonosságunk homokszemcséit a kedvezőtlen áramlásoktól.

Korhecz Tamás tanulmányai és esszéi, krónikái az utóbbi évtizedet igyekeznek értékelni az otthonteremtés szempontjából. A terep a Délvidék, azaz a Vajdasági Autonóm Tartomány, az elmúlt évtized (pontosabban kilenc év) pedig a Milošević-korszak lezárulása után eltelt időszak. A kérdés az, hogy mit sikerült visszahozni az elsodort jogokból, és sikerült-e új talajt is teremteni. Korhecz szavaival: *Mennyivel könnyebb magyarnak lenni és magyarnak megmaradni ma a Vajdaságban, mint 2000-ben?* Ez nem csak retorikai felvezető mondat, hanem őszinte kérdés is.

Az otthonteremtéssel foglalkozó írások egyik kulcstémája az autonómia és annak különböző felfogásai és változatai. Ezen a ponton Korhecz Tamás nem különbözik sok más szerzőtől – és sok politikustól sem. Sokan és sokat beszélünk autonómiáról. Az *Otthonteremtőben a szülőföldön* abban különbözik, hogy Korhecz Tamás *komolyan veszi* az autonómiát mint célt (lásd különösen a *Magyar autonómiaépítés a Vajdaságban* és a *Valóra válhat-e az autonómia-álmom* szövegeket, de ide tartoznak a szerbiai alkotmánnyal és a vajdasági státútummal foglalkozó szövegek is). Komolyan veszi, azaz nem látja elintézettnak a feladatunkat azzal, hogy elpanaszoljuk, hogy nincsen autonómiánk, pedig kellene, hogy legyen; vagy azzal, hogy azt hirdeti, hogy nem tettek eleget a nemes cél érdekében azok, akik valamit tettek; és persze azzal sem, hogy azt mondja, hogy minden rendeződött. Hogy valaki komolyan vegye az autonómiát, annak az az előfeltétele, hogy egy létező világban próbálja elhelyezni, hogy részleteket is lásson – és hogy érveit nem csak azokhoz intézze, akiktől a panaszok hangereje függ, hanem azokhoz is, akiktől a megvalósítás függ. Ebben a szövegekörnyezetben persze sok a dilemma is. Az autonómia-elképzelések magvalósítása szinte mindig kompromisszumokat kíván – a kompromisszumok szinte mindig vitathatók. Az autonómia-elképzelések egyik porondját maga a kisebbség vélekedései alkotják, de ott van a másik porond is, a Szerb Parlament, melyben kétszázötven képviselő közül négy képvisel magyar pártot. Nem hagyható figyelmen kívül egyik sem.

Korhecz Tamás szövegei sikereket is láttatnak (nemcsak panaszokat). És itt egy fontos kérdéshez jutunk, mely gyakran megválaszolatlanul marad kisebbségi politikai stratégiák építésénél. Nem ítélném el, nem is tartok feleslegesnek minden panaszt. A panasznak mozgatóereje is van (vagy lehet). De ahhoz, hogy a cselekvés útjára lépjünk, szükség van valami hitre is, arra, hogy eredmények is lehetségesek. Ehhez láttatni is kell az eredményeket. A könyv címdala példaként két kisebb (de népszerű) eredményt mutat. A kétnyelvű személyi igazolványt és a két- (vagy több) nyelvű helységi táblákat. A „Szenttamás” megjelölés („Srbobran” mellett) különösen sok feszültségre adott okot, sokszor leszedték vagy átfestették a magyar változatot, de miután az újonnan alkotott jogszabály már szentesítette a Szenttamást, a tartományi szervek határozottan intézkedtek (és ebben Korhecznek kulcsszerepe volt). Külön szöveg foglalkozik a Szabadkán és Zentán alapított új magyar gimnáziumokkal, a nemzeti tanácsok tekintetében elért eredményekkel (és az újra meg újra halasztott továbblépéssel). A sikerláttatásnak ellenzői is vannak. „Ne beszéljünk sikerekről, amikor annyi minden nincsen rendben.” Van, akinek az a többségi demagógia jut eszébe, mely szerint kisebbségi probléma nincs is, a kisebbségeknek minden meg van adva – talán több is a kelletténél. És ez a szemszög nem hagyható figyelmen kívül. Nem fogadhatjuk el, hogy minden rendben van, egyszerűen azért, mert nincsen minden rendben. Tény az is viszont, hogy eredmények is vannak, és azok láttatása mozgósíthat is, arra ösz-

tökélhet, hogy többet is tegyünk. A panaszkodás valamelyest kényelmi állapot is, melyből ki kell mozdulni. Korhecz nem azt mondja, hogy minden rendben van. Szövegei nem csak sikerekről beszélnek, feltérképeznek több elintézetlen tennivalót és be nem tartott ígéretet is. De tény, hogy több sikert láttatnak annál, amit megszoktunk kisebbségi sorsunkkal foglalkozó írásokban, és több a készítés a továbblépésre.

Érdemes figyelmesen elolvasni – és elgondolkozni róla.